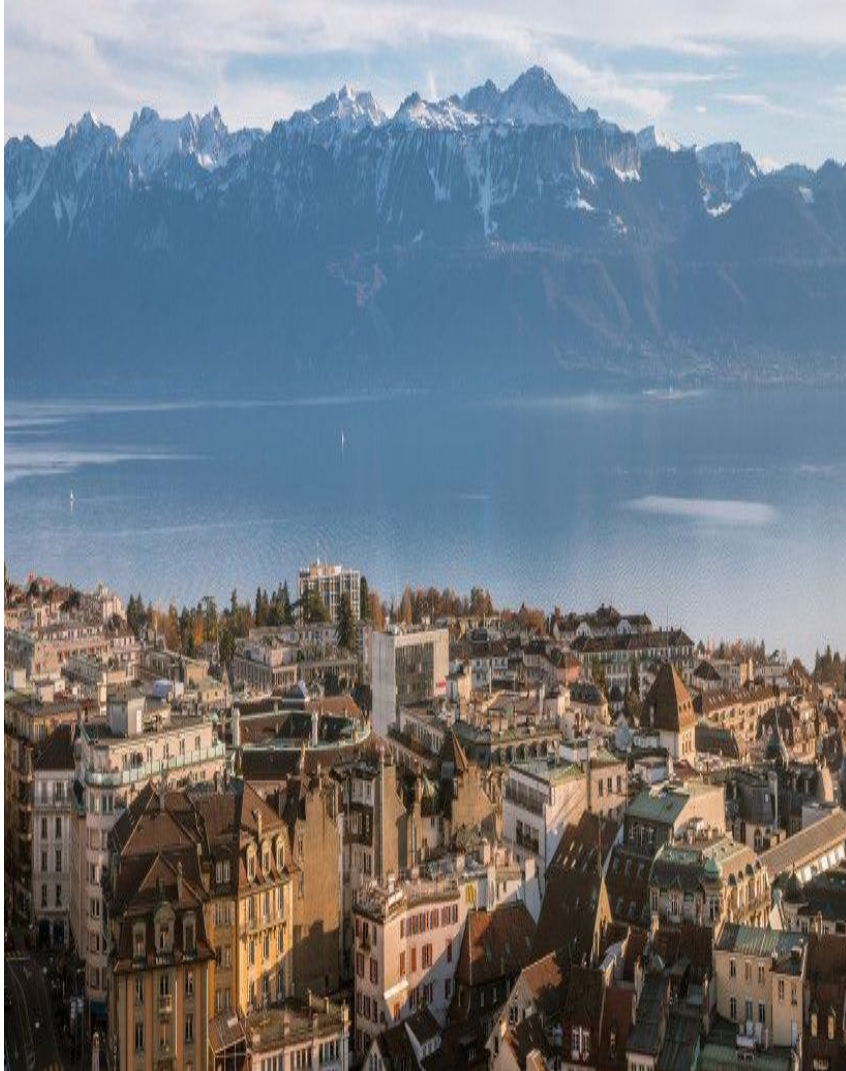

PEJZAŻ WEWNĘTRZNY

Liryki lozańskie Adama Mickiewicza

LIRYKI LOZAŃSKIE

- ◉ grupa wierszy Adama Mickiewicza, napisanych w latach 1839-1840 podczas pobytu poety w Lozannie;
- ◉ do liryków lozańskich zalicza się wiersze: *Snuć miłość*, *Nad wodą wielką i czystą*, *Gdy tu mój trup*, *Polaty się łzy*;
- ◉ utwory te różnią się od wcześniejszej twórczości Mickiewicza oraz od ówczesnej liryki romantycznej. Charakteryzuje je większa zwięzłość oraz odejście od opisowości i retoryki. Wiersze cechują się także melodyjnością, opartą na paralelizmach i powtórzeniach. Uważa się, że stanowią one zapowiedź nowego etapu w twórczej biografii Mickiewicza oraz w rozwoju poezji romantycznej.
- ◉ liryki te nie są ze sobą powiązane w przestaniu ani w nastroju poetyckim.

NAD WODĄ WIELKĄ I CZYSTĄ

Krajobraz

- tafla jeziora alpejskiego
- dominacja jeziora w alpejskim krajobrazie (sens epitetu *wielka*)
- tajemniczość wody (sens słowa *toń*)
- zwierciadlaność wody
- przejrzystość wody (znaczenie epitetów *czysta*, *przejrzysta*)
- żywiół wody

- Alpy otaczające taflę górskiego jeziora
- jednorodna kolorystyka skał (epitet *czarne*)
- potęga gór (*stały rzędami*)
- uosobienie górskich szczytów (*czarne twarze*)
- żywiół ziemi

- burzowe chmury pojawiające się nad alpejskim jeziorem
- dynamiczne zjawisko przyrodnicze (znaczenie czasownika *przebiegły*)
- pozorna potęga chmur jako zjawiska przyrodniczego (epitet *marne*)
- żywiół powietrza

- błyskawica jako oznaka górskiej burzy
- dynamiczność zjawiska (znaczenie czasowników *błysnęło*, *ryknął*)
- błyskawica jako synteza zjawisk dźwiękowych i wizualnych (*światło*, *głos*)
- żywiół ognia

odbita – stoi

stały

przebiegły

błysnęło – *ryknął*

SENS REFLEKSJI „JA” LIRYCZNEGO

Człowiek to:

- istota posiadająca zdolności percepcyjne (sens czasownika *widzę*);
- istota pragnąca „ogarnąć” rzeczywistość/zrozumieć rzeczywistość (sens czasownika *odbijam*);
- istota próbująca odnaleźć się w przestrzeni czterech żywiołów (świata), poszukująca harmonii między sobą a naturą, odnajdująca analogię między sobą a światem zewnętrznym – odnajdująca sens swojej egzystencji (mnie płynąć).

NAD WODĄ WIELKĄ I CZYSTĄ

Części liryku	Elementy	Cytaty z wiersza	Symbolika
Opisowa	Jezioro	<i>Nad wodą wielką i czystą [...] I woda tonią przejrzystą [...] A woda, jak dawniej czysta, Stoi wielka i przejrzysta. Tę wodę widzę dokoła [...]</i>	Lustro, które odbija obraz otaczającego świata i tego, co wokół; odbicie ludzkiej twarzy i postaci, często zamazanej – człowiek nie jest wyrazisty, w każdej chwili może zniknąć, a natura trwa niewzruszenie.
	Skały, góry	<i>Stały rzędami opoki [...] Skałom trzeba stać i grozić [...]</i>	Stażność, niezmienność, niewzruszoność, odwieczność, siła, majestat, monumentalizm.
	Obłoki	<i>Przebiegły czarne obłoki [...] Odbiła kształty ich marne [...] Obłokom deszcze przewozić [...]</i>	Strażnicy jeziora, jego opiekunowie, tajemniczość, nieodgadnione rysy, groza, zmienność, znikomość.
Refleksyjna	Błyskawice	<i>Błysnęło wzdłuż i grom ryknął [...] Błyskawicom grzmieć i ginąć [...]</i>	Nagłość, moc, siła.
	Człowiek – podmiot liryczny	<i>Tę wodę widzę dokoła I wszystko wiernie odbijam, I dumne opoki czoła, I błyskawice – pomijam. [...] Mnie płynąć, płynąć i płynąć –</i>	Zmienność, dostosowanie się do otaczających warunków, selekcja, dynamizm.

NAD WODĄ WIELKĄ I CZYSTĄ

- ◉ bohater wiersza, kontemplując naturę, odkrywa sposób swojego istnienia w przestrzeni natury: z jednej strony jest jej częścią (podobieństwo do żywiołu wody zawarte w sensie czasownika odbijać), z drugiej zaś strony jest czymś innym, swoistym, skazanym na przemijanie (mnie płynąć). człowiek jest bytem mającym cechy wspólne ze światem natury, posiada również cechy, które świadczą o jego wyjątkowości; po części jest tożsamy z żywiołem wody, podobnie jak ona „odbija” świat, czyli posiada zdolność „zwierciadlanego” ogarniania rzeczywistości; czasownik widzieć świadczy o zdolnościach percepcyjnych człowieka, których nie posiadają inne elementy rzeczywistości; czasownik płynąć sugeruje sposób istnienia człowieka na świecie - w przeciwieństwie do żywiołu wody, który jest wieczny, człowiek skazany jest na przemijanie;
- ◉ kompozycja utworu jest dwuczęściowa:
 - część pierwsza ma charakter opisowy (liryka pośrednia),
 - część druga refleksyjny (liryka bezpośrednia);
 - kompozycja jest oparta na powtórzeniach, które podkreślają „zwierciadlaną” naturę wody oraz jej wieczność;
 - strofy zasadniczo są zbudowane w analogiczny sposób,
 - obraz natury jest niezwykle ascetyczny (mała liczba epitetów, sporadyczne występowanie metafor, obrazy zjawisk natury oparte na paralelizmach), w kreacji natury dostrzec można kontrast między wodą a pozostałymi zjawiskami przyrodniczymi (kontrast między dołem a górą).

PEJZAŻ WEWNĘTRZNY

Pejzaż wewnętrzny (mentalny) - wyrażanie stanów ducha przez opis przyrody.

GDY TU MÓJ TRUP

[Tu]

- przestrzeń realnej (materialnej) egzystencji
- przestrzeń pozornej egzystencji (pozorność podkreśla wprowadzanie słowa *trup* odnoszącego się do podmiotu lirycznego oraz „rozdzielenie” osoby podmiotu na duszę i ciało)
- przestrzeń brzydsza niż przestrzeń wymarzona
- przestrzeń koegzystencji człowieka z innymi – ludźmi, którzy są dla niego obcy (wyobcowanie)
- przestrzeń codziennego, „zwykłego” życia

[Tam]

- przestrzeń egzystencji duchowej
- przestrzeń o wyjątkowym pięknie
- przestrzeń, w której człowiek czuje się zadomowiony (dom – ojczyzna myśli)
- przestrzeń arkadyjska (*jodły, bujna, wonna trawa, zabawa z wróblami, motylami*)
- przestrzeń zamieszkiwana przez ludzi, z którymi łączą podmiot bliskie więzi
- przestrzeń beztroskiego życia na łonie natury

GDY TU MÓJ TRUP

„Oto więc niemożliwością jest, ażeby tu i teraz, w teraźniejszości, w tej jedynej przecież realnej dla człowieka przestrzeni, mogło istnieć życie prawdziwe. Więcej: jakiegokolwiek życie. Istniejemy naprawdę tylko we własnej myśli, we własnej duszy, tylko we wnętrzu, martwi dla świata”.

- Bohaterem wiersza jest człowiek świadomy egzystencjalnego rozdarcia, żyjący „życiem pozornym”, „trupim”, marzący o doświadczeniu pełni egzystencji (marzący o ucieczce)
- Biała postać to symbol duszy lub „głębokiego ja wewnętrznego człowieka”.

CECHY LIRYKÓW LOZAŃSKICH

- ◉ tzw. liryki lozańskie odbiegają od wierszy Mickiewicza z okresu wileńsko-kowieńskiego (tak na poziomie tematyki, jak i poetyki tekstu);
- ◉ Mickiewicz rezygnuje z „opisowości”, uwagę koncentruje na szczególe;
- ◉ opisy świata natury są zredukowane (ascetyczne);
- ◉ kontrast staje się podstawową figurą stylistyczną sygnalizującą tragizm egzystencji bohatera; - opis świata zewnętrznego jest projekcją refleksji „ja” lirycznego na temat kondycji ludzkiej;
- ◉ liryka lat ostatnich Mickiewicza kryje w sobie refleksje filozoficzne, naznaczone pesymistyczną świadomością ułomności ludzkiego życia.